

Avatar

FAVh021 Film a ekologie
IX. hodina
ondrej.pavlik@mail.muni.cz

Pocahontas: mýtus ekologického Indiána

- mýtus ekologického Indiána je dominantně západní představou o ideálním sejetí domorodého obyvatelstva s přírodou
- ignoruje přitom fakt, že domorodé kmeny nejsou nutně s životním prostředím v dokonalém souladu a nechovají se „ekologicky“ (např. vybíjení bizonů)
- *Pocahontas* (1995) je jedním z populárních ztvárnění tohoto mýtu: primitivní kmeny žijí v dokonalé harmonii s divokou přírodou – narušitelem je bělošská civilizace
- Disneyho film pozměňuje historický příběh Pocahontas – dívka není zatažena do civilizace, ale zůstává ve svém rajském domově
- jiné adaptace příběhu Pocahontas tento přechod hrdinky do angloamerické kultury znázorňují (např. *Nový svět* režiséra Terrence Malicka)

Tanec s vlky: narativ bílého zachránce

- narativ bílého zachránce (*white savior narrative*) je častou konvencí hollywoodské fikce
- bělošský hrdina se stává součástí etnického společenství, učí se jeho tradiční zvyklosti a rituály, zamilovává se do místní ženy a nakonec se stává mesiášem, který zachraňuje domorodé obyvatelstvo
- ve vztahu k (ekologickým) indiánům s narativem bílého zachránce pracuje např. *Tanec s vlky* (1990) – americký voják se začleňuje do kmene Siouxů a pomáhá jim vzdorovat americké armádě
- narativ je kritizován jako paternalistický, narcistní a z psychologického hlediska kompenzační – symbolické vykoupení bílé rasy za hříchy napáchané na jiných etnikách (ale opět jen skrze bělochy)

Avatar: Tanec se šmouly

- film *Avatar* (2009) pracuje jak s mýtem ekologického Indiána, tak s narativem bílého zachránce (a bývá za to kritizován)
- mimozemští domorodci Na'vi žijí na Pandoře v harmonii s přírodou a vzývají bohyni jménem Eywa (ekvivalent bohyně Gaia) – podobně jako v *Pocahontas* je hrozbou průmyslový progres lidské/euroamerické civilizace
- Jake Sully jako bílý zachránce, který se v kmeni Omaticaya stává „jedním z nich“, získává lásku Neytiri (*Pocahontas*) a stojí v čele záchrany domorodého obyvatelstva
- [Slavoj Žižek](#): „Idylický portrét domorodců s modrou kůží nás navíc činí dokonale slepými vůči jejich vlastní utiskovatelské hierarchii, která v jejich světě nepochybně musí existovat vzhledem k tomu, že mají princeznu. Lekce filmu je tedy jasná: jedinou volbu, kterou domorodci mají, je být lidmi spaseni, nebo zničení - v obou případech jsou loutkami v lidských rukou. Jinými slovy, mohou si zvolit mezi tím, zda se chtějí stát obětí brutální imperialistické reality, nebo zda přistoupí na roli, kterou jim přiřkla fantazie bílého muže.“

Na'vi jako ekologičtí Indiáni

- portrétování Na'vi lze chápat jako stereotypní ve vztahu k popkulturně ustavenému obrazu primitivních divochů/ekologických Indiánů
- Na'vi jsou spíše oděni, což značí fyzický soulad s přírodou – ženy mají poprsí, ačkoli nejde o savce = zvyk ukazovat ňadra domorodých žen, byť tady zčásti zahalená korály a peřím
- mají zdánlivě přímý kontakt s divočinou skrze nervová zakončení v „copech“ – oproti technologicky zprostředkovanému materialistickému kontaktu „kulturních“ lidí

Avatar jako propojující metatext

- zatímco kritika filmu přicházela hlavně z řad bílých euroamerických teoretiků/kritiků, řada etnických autorů naopak *Avatar* přijala kladně
- Julia Good Fox: „Yet it is a willful oversimplification to reduce it to mere white-savior and/or going native comparisons à la *A Man Called Horse* (1970), *Dances with Wolves* (1990), and *Pocahontas* (1995). To leave the conversation at such a simplistic distillation of the film is nothing more than cynicism.“
- *Avatar* je záměrně intertextuálně košatý projekt, který nás navádí k tomu, abychom jej vnímali na pozadí kanonických narativů, hollywoodských filmů a reálných událostí (invaze USA do Iráku)
- není jen o střetu dvou rozdílných světů (kultura vs. příroda), ale ukazuje na různé možnosti propojení a zasahuje různá publika

Avatar: mezidruhová aliance

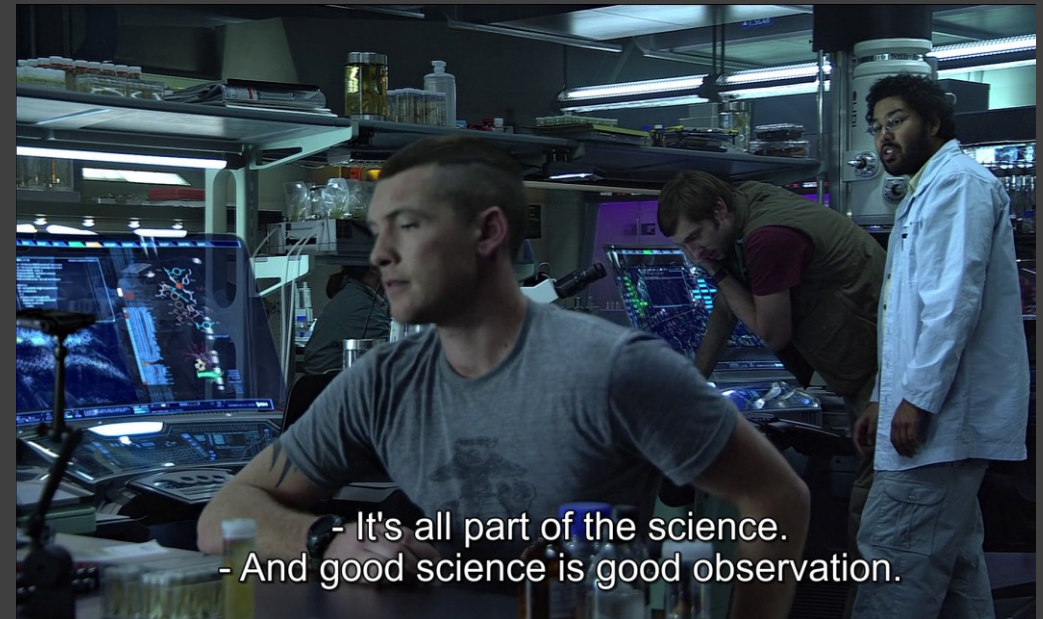

- Jakea nelze zjednodušeně vnímat jako „bílého zachránce“, protože jeho aktivita je podmíněná pomocí dalších postav z obou táborů
- aliance mezi lidmi a Na'vi: šamanka Mo'at + Neytiri + antropoložka Grace + Jake
- fyzicky ochromený Jake by se sám doslova nemohl hýbat; z nebezpečí jej navíc několikrát zachraňuje Neytiri = tropus silné akční hrdinky, která přitom neztrácí svoji feminitu, typický pro Cameronovy filmy (*Vetřelci*, *Terminátor...*)

Avatar: vědecké a domorodé „vidění“

- film neprezentuje lidi ani Na'vi jako jednoduché skupiny, ale vytváří uvnitř nich frakce
- vědecký tým antropologů se chová k Na'vi přátelsky, ale zároveň je napojený na vojensko-průmyslový komplex – film reflektuje problematickou roli neziskových organizací a etnografů v životě domorodců
- kontrast vědeckého a domorodého „vidění“ – zrak je antropology chápán jako objektivní nástroj poznání; naopak Na'vi chápou vidění jako holistické vyjádření pozornosti a lásky

Avatar: Pandora jako síť

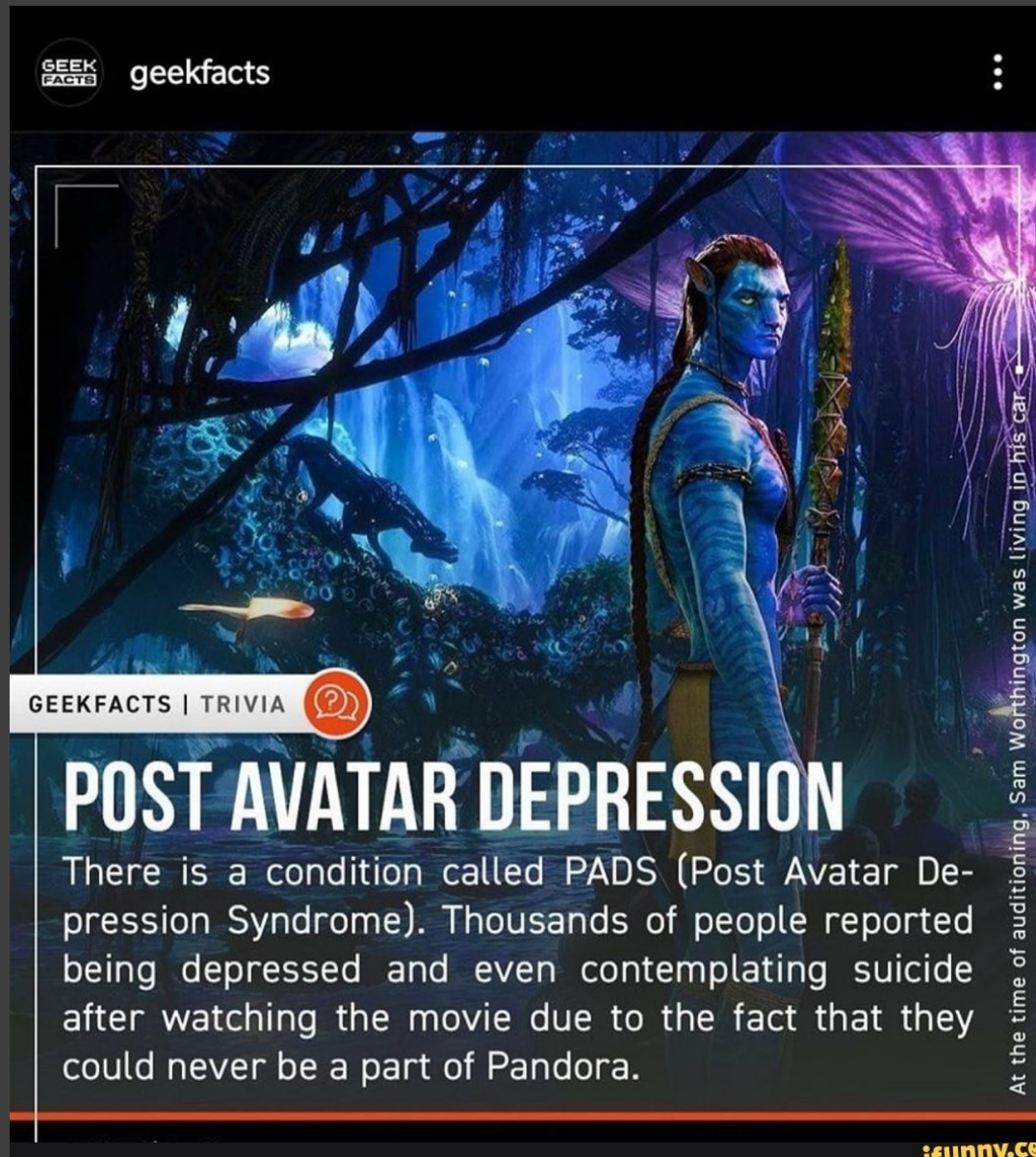

- *Avatar* vykresluje ekosystém na Pandoře jako síť složenou ze vzájemných propojení, což komplikuje interpretaci pozemšťanů a Na'vi jako jednoduchého protikladu technologie a přírody
- film vytváří řadu paralel: helikoptéry/ikranové, vysílačky/telepatická komunikace, datové cloudy/hlasy zemřelých v posvátných stromech, copy/kabely...
- propojenost Pandory se z tohoto pohledu nejeví jako přirozená a esenciální, ale naopak podobná našim technologiím, a proto vždy mediovaná a konstruovaná = neexistuje zvlášť kultura a příroda, ale různé formy propojení v různých společenstvích
- výsledná pluralita, kterou film sugeruje, není multikulturní, ale v latourovském smyslu multinaturální

ekocentrický
„návrat ke
smyslům“

Avatar: Pandora jako skutečné *unobtanium*

- řada diváků po zhlédnutí Avatara zažívala post-pandorickou depresi, svoje pocity ventilovali na fanouškovských online fórech a snažili se do světa filmu různě navracet
- paradox: přestože se film snaží znovuobnovit vztah k přírodě skrze „návrat ke smyslům“, ve skutečnosti jako vtahující 3D spektakl může vyvolávat pocity vykořenění a beznaděje
- dovádí tak do extrému principy již přítomné v romantickém pastoralismu = snaha „zahojit“ odtržení od přírody její hyperreálnou simulací pouze zvýznamňuje původní odtržení
- Avatar tak v tomto směru funguje jako dokonalá komodita, protože vyvolává žízeň po něčem, co už z principu nemůže být nikdy uhašené

The image is a screenshot of a social media post from 'geekfacts'. At the top left is the 'GEEK FACTS' logo and the word 'geekfacts'. At the top right are three vertical dots. The main image shows a blue-skinned Avatar character (Jake Sully) in a lush, bioluminescent forest. A small orange fish-like creature is visible in the water. Below the image is a white banner with 'GEEKFACTS | TRIVIA' and a question mark icon. The title 'POST AVATAR DEPRESSION' is in large white letters. The text below reads: 'There is a condition called PADS (Post Avatar Depression Syndrome). Thousands of people reported being depressed and even contemplating suicide after watching the movie due to the fact that they could never be a part of Pandora.' On the right side, there is vertical text: 'At the time of auditioning, Sam Worthington was living in his car.' At the bottom right is the watermark ':funny.ce'.

GEEKFACTS | TRIVIA

POST AVATAR DEPRESSION

There is a condition called PADS (Post Avatar Depression Syndrome). Thousands of people reported being depressed and even contemplating suicide after watching the movie due to the fact that they could never be a part of Pandora.

At the time of auditioning, Sam Worthington was living in his car.

:funny.ce

Avatar: příroda jako virtuální realita

- *Avatar* zároveň rovinu technologického napojení na hyperreálnou přírodu tematizuje
- Jake se na přírodu nenapojuje skrze návrat ke svému vlastnímu tělu, ale naopak svoje tělo opouští – technologie avatarů je z lidského hlediska výrazem větší nepřírozenosti
- avatar = hinduistický výraz pro inkarnaci, ale zároveň pojem využívaný v počítačových hrách a virtuální realitě
- Jake = divák Avatara: stejně jako my po nasazení 3D brýlí se hrdina upoutaný na křeslo ocitá v jiné realitě a dočasně opouští svoje tělo

Avatar jako symbol lidového hnutí

- kromě postpandorických depresí příznačných hlavně pro západní diváky ale *Avatar* inspiroval řadu etnických a jiných revolučních hnutí mimo západní společnost
- Bolivijský prezident Evo Morales vyzdvihl film za jeho bojovný postoj vůči kapitalismu a americkému imperialismu
- v Číně byl politickými autoritami film považován za subversivní a byl proto uváděn jen v limitovaném počtu kin
- jako se symbolem lidového odporu se s *Avatarem* identifikovali také palestínští aktivisté

Avatar v palestinském odboji

- Palestinci se s Na'vi identifikují na základě podobnosti vlastního osudu = izraelská kolonizace vedená nárokem na zdroje a usazení je paralelní k vojenské agresí pozemšťanů ve filmu
- Palestina jako „ztracený ráj“, jehož kolonizace stále trvá
- paralela mezi ničením stromů: posvátný Strom duší lze připodobnit k palestinským olivovníkům, z nichž řada skončila pod pásy izraelských buldozerů
- Na'vi jako univerzální symbol odboje proti imperialismu a kapitalismu

The image consists of three vertical panels showing the character Neytiri from the movie Avatar. She has blue skin, white braided hair, and a necklace with wooden and black beads. The background is a colorful geometric pattern.

osmý úkol: efekt *Avatara*

- *Avatar* se stal popkulturním fenoménem, který ve světě různým způsobem rezonuje
- najděte jeden případ takové rezonance (kromě depresí a palestinského hnutí), popište jej a pokuste se jej zhodnotit s ohledem na film a diskurz kolem něj
- může jít o jakýkoli typ aktivity nebo mediálního obsahu (ne oficiálního), od fanouškovské tvorby přes politický/ekologický aktivismus až po technologie
- Výstup v podobě příspěvku (+ obrázky/video) nahrajte do půlnoci neděle 13. prosince do facebookové skupiny kursu